

1 A bizonyítási teher

1.1 Melyek a bizonyítási teherre vonatkozó szabályok?

Főszabály szerint mindkét peres félnek fel kell sorolnia az igényét alátámasztó tényeket (meggyőző bizonyítás terhe – *Behauptungslast*), valamint szolgáltatnia kell a megfelelő bizonyítékokat (osztrák polgári perrendtartás [Zivilprozessordnung, ZPO] 226. szakaszának (1) bekezdése és a 239. szakaszának (1) bekezdése). Ha az ügy szempontjából jelentős tényeket nem sikerül tisztázni („*non liquet*” helyzet), a bíróságnak akkor is döntést kell hoznia. Ilyenkor játszanak fontos szerepet a bizonyítási teherre vonatkozó szabályok. Mindkét félnek bizonyítania kell, hogy teljesülnek a rá nézve kedvező szabályok alkalmazásának feltételei. Rendes körülmények között a felperesnek kell bizonyítania a követelését alátámasztó, az alperesnek pedig az ellenvetéseit igazoló tényeket. A felperest terheli annak bizonyítása, hogy az eljárás feltételei teljesültek.

1.2 Vannak-e olyan szabályok, amelyek bizonyos tények tekintetében mentesítik a bizonyítási teher alól? Milyen esetekben? Lehetséges-e egy konkrét jogi vélelmet bizonyítással megdönteni?

A határozat szempontjából jelentős tényeket bizonyítani kell, kivéve, ha e tények nem tartoznak a bizonyítási kötelezettség alá. Nem kell bizonyítani a nem vitatott tényeket (a ZPO 266. és 267. szakasza), a nyilvánvaló tényeket (a ZPO 269. szakasza) és a törvény által vélelmezett tényeket (a ZPO 270. szakasza).

Az a tény minősül nem vitatott ténynek, amelyet az azt állító féllel szemben álló fél sem von kétségbe. A bíróságnak főszabály szerint valóságosnak kell elfogadnia a nem vitatott tényeket, és döntését további vizsgálódás nélkül alapozhatja e tényekre.

Egy tény akkor nyilvánvaló, ha köztudomású (sok személy előtt ismert, vagy általuk bármikor bizonyossággal tudható) vagy a bíróság előtt ismert (az eljáró bíróság maga derítette fel, vagy a benyújtott iratokból egyértelműen kiténik).

A döntéshozatal során a bíróságnak hivatalból kell figyelembe vennie a nyilvánvaló tényeket anélkül, hogy azokra bármely fél hivatkozna, vagy bizonyítaná azokat.

A törvényi vélelmet közvetlenül jogszabály keletkezeti, hatására a bizonyítási teher megfordul. Az ilyen vélelem kedvezményezettjével szemben álló félnek kell ellenbizonyítékot benyújtania. Az ellenérdekelt félnek kell bizonyítania, hogy annak ellenére, hogy a törvényi vélelem feltételei teljesülnek, a vélelmezett tények vagy jogi helyzet nem áll fenn.

1.3 Milyen mértékben kell a bíróságnak meggyőződnie valamely tényről ahhoz, hogy ítéletét e tény fennállására alapozza?

A bírósági eljárás célja az, hogy a bírót egy adott tényről meggyőzze. A tényeket az „alapos valószínűség” fokáig kell bizonyítani, „teljes bizonyosság” nem szükséges a bíró meggyőzéséhez.

A bizonyítottság szintjei a jogszabályokban és az esetjogban az „alapos valószínűségtől” (pl. a polgári törvénykönyv 138. szakaszának (1) bekezdése vagy 163. szakaszának (1) bekezdése) a „bizonyossággal határos valószínűségig” terjednek. Alapos valószínűség esetén a polgári perrendtartás (274. szakasza) szerint maga a vélelem vagy okirat megléte már elegendő bizonyítéknak számít. A prima facie (első ránézésre meggyőző) bizonyítékok szintén megkönnyítik a bizonyítást, és kártérítési perekben leegyszerűsítik az egyébként körülményes bizonyítási eljárást. Ha egy olyan tipikus eseménysor szerepel az ügyben, amely az általános életpasztalet alapján meghatározott okozati összefüggéseket vagy mulasztást feltételez, ezen körülményeket a prima facie bizonyítékok alapján egyedi ügyekben is bizonyítottnak veszi a bíróság.

2 A bizonyításfelvétel

2.1 A bizonyításfelvétel minden esetben valamelyik fél kérelmére történik, vagy bizonyos esetekben a bíró maga is kezdeményezheti azt?

A bíró saját kezdeményezésére vagy valamely fél kérelmére egyaránt lefolytathat bizonyításfelvételt. Pusztán vizsgálati jellegű eljárásokban (ahol a bíróságnak a bíró saját kezdeményezésére kell megállapítania az ügy szempontjából döntő jelentőségű tényeket) nincs szükség a felek indítványára. Az osztrák polgári perrendtartás szerint zajló általános eljárásokban a bíró a saját kezdeményezésére végezhet bármilyen, a lényeges tényekre vonatkozó bizonyításfelvételt (a polgári perrendtartás 183. szakasza). A bíró kötelezheti a feleket okirati bizonyíték benyújtására, elrendelhet helyszíni szemlét, kérhet szakértői bizonyítást vagy meghallgathatja a szembenálló feleket. Okirati bizonyíték azonban csak akkor nyújtható be, ha az okirat tartalmára legalább az egyik fél hivatkozott; az okirat vagy tanúvallomás nem vehető figyelembe bizonyítékként, ha az ellen mindkét fél tiltakozik. A bizonyításfelvétel minden más esetben valamely fél kérelmére történik.

2.2 Ha a bíróság helyt ad a fél bizonyításfelvételre vonatkozó kérelmének, mik a következő lépések?

A bizonyításfelvételt főszabály szerint a szóbeli meghallgatáson folytatják le. Az előkészítő ülésen (polgári perrendtartás 258. szakasza) a felek és/vagy képviselőik, valamint a bíróság közösen eljársági ütemtervet dolgoznak ki, amelyben szerepel a bizonyításfelvétel menete is. Szükség esetén bármikor sor kerülhet az eljárás alakulásával kapcsolatos további egyeztetésekre is. A bizonyításfelvétel után az eredményt a bíróság megvitatja a felekkel (a polgári perrendtartás 278. szakasza). A bizonyításfelvételt közvetlenül az ügyben határozó bírónak kell lefolytatnia. A törvény által felsorolt esetekben a bizonyításfelvételre kölcsönös jogsegély keretében is sor kerülhet. A feleket a bizonyításfelvételre meg kell idézni, és különféle részvételi jogosultságai is vannak, például kérdéseket tehetnek fel a tanúknak és a szakértőknek. A bizonyításfelvételt mindig a bíró indítványára folytatják le, elvileg abban az esetben is, ha az idézés ellenére a felek nincsenek jelen.

2.3 Mely esetben utasíthatja el a bíróság a fél bizonyításfelvételre irányuló kérelmét?

A felek bizonyításfelvételi kérelmét el kell utasítani, ha az a bíróság által jelentéktelennek vélt tényre irányul (a polgári perrendtartás 275. szakaszának (1) bekezdése), vagy ha a kérelmet az eljárás késleltetésének céljából nyújtják be (a polgári perrendtartás 178. szakaszának (2) bekezdése, 179. szakasza és a 275. szakaszának (2) bekezdése). Az eljárást vélhetően késleltető bizonyításfelvételre határidőt is meg lehet állapítani (a polgári perrendtartás 279. szakaszának (1) bekezdése). E határidő lejártá után a bizonyításfelvételi kérelmet el lehet utasítani. Elutasítható a bizonyításfelvételi kérelem akkor is, ha a bizonyítás szükségtelen, mert a bíróság már meggyőződött valamely tényről, továbbá ha a kérdéses tény nem kell bizonyítani, vagy ha a bizonyításfelvétel lefolytatása valamilyen tilalomba ütközne. A bizonyításfelvétel esetleges költségét (pl. a szakértői díjat) a bizonyítást kérelmező félnek meg kell előlegeznie. Ha a megjelölt határidőig nem tesz eleget ezen kötelezettségének, a bizonyíték utólag csak akkor nyújtható be, ha ez nem késlelteti az eljárás befejezését.

2.4 Milyen bizonyítási eszközök léteznek?

Az osztrák polgári perrendtartás által felsorolt öt klasszikus bizonyítási eszköz: okirati bizonyíték (292–319. szakasz), tanúvallomás (320–350. szakasz), szakértői vélemény (351–367. szakasz), bírói szemle (368–370. szakasz) és a felek meghallgatása (371–383. szakasz). Alapvetően mindenféle információforrás felhasználható bizonyítékként, és a fenti bizonyítási eszköz-típusok egyikébe aszerint sorolandó be, hogy milyen formát ölt.

2.5 Milyen módon vehető fel a tanúk vallomása, és különbözik-e ez a szakértő tanúk meghallgatásától? Melyek az írásbeli bizonyítékok és a szakértői jelentések/vélemények benyújtásának szabályai?

A tanúkat a bíróság a még ki nem hallgatott tanúk távollétében, egyenként hallgatja ki. Így elkerülhető, hogy befolyásolják egymás vallomását. Ha a tanúk vallomása ellentmond egymásnak, szembesítésre kerülhet sor. A tanú kihallgatása általános kérdésekkel kezdődik, amelyek célja annak megállapítása, hogy a tanú tehet-e vallomást, joga van-e megtagadni a vallomástételt, vagy nem áll-e fenn olyan körülmény, amely miatt a tanú nem tehet esküt. Az igazmondási kötelezettségre és a hamis tanúzás büntetőjogi következményeire való figyelmeztetést követően a tényleges kihallgatás a személyes adatok felvételével kezdődik. Ezután teszik fel a tanúnak a konkrét ügygel kapcsolatos kérdéseket. A peres felek részt vehetnek a tanúkihallgatáson, és a bíróság beleegyezésével kérdéseket tehetnek fel a tanúnak. A nem megfelelő kérdéseket a bíró elutasíthatja. Főszabály szerint a tanút az ügyben eljáró bíróságnak kell közvetlenül kihallgatnia, meghatározott körülmények között azonban sor kerülhet a tanú bíróságok közötti kölcsönös jogsegély keretében történő kihallgatására is (a ZPO 328. szakasza).

A szakértő feladata az, hogy segítse a bíróság munkáját. Míg a tanú a tényekre vonatkozóan nyilatkozik, a szakértő olyan szaktudással látja el a bírót, amellyel a bíró egyébként nem rendelkezik. A szakértőt főszabály szerint az ügyben eljáró bíróság hallgatja meg. A bíró korlátozás nélkül indítványozhatja a szakértő bevonását. A szakértő köteles benyújtani a bíróságnak az általa feltárt adatokat és szakértői véleményét. A szóbeli meghallgatás során szóban is elő kell adnia szakértői véleményét. Ha a felek kéri, a meghallgatáson a szakértőnek el is kell magyaráznia az írásbeli véleményében foglaltakat. A feltárt adatokat és a szakértői véleményt bizonyítékokkal kell alátámasztania. A magánszemélyek által készített jelentések a polgári perrendtartás értelmében nem szakértői jelentésnek, hanem magánokiratnak minősülnek.

Az osztrák jog szerint a kizárólag írásbeli eljárás nem lehetséges. Mivel azonban semmilyen korlátozás nincs a bizonyítási eszközökkel szemben, van arra lehetőség, hogy a tanúk írásban tegyék meg vallomásukat. Az írásos tanúvallomás azonban okirati bizonyítéknak minősül, és a bíróság azt szabadon mérlegelheti. Ha a bíróság azt szükségesnek tartja, kivéve, ha mindkét fél tiltakozik e tanú meghallgatása ellen, a tanúnak személyesen kell megjelennie a bíróság előtt.

2.6 Van-e olyan bizonyítási mód, amely erősebb a többinél?

A „bizonyítékok szabad mérlegelése” a polgári perrendtartás egyik fontos alapelve (272. szakasz). A bizonyítékok mérlegelése a bíró által lefolytatott bizonyítási eljárás eredményének értékelését jelenti. A mérlegelés során a bíró nincs kötve semmilyen, a bizonyítékokra vonatkozó törvényi rendelkezéshez, hanem saját szabad meggyőződése alapján kell megítélnie, hogy a bizonyítékok helytállóak-e vagy sem. A bizonyítási eszközök egyenrangúak, nincs közöttük hierarchia. Az írásos bizonyítékok – a szakértői vélemény kivételével – okirati bizonyítéknak minősülnek. Az Ausztriában kibocsátott közokiratok hitelessége mellett vélelem szól, vagyis azt vélelmezik, hogy valóban a megjelölt szerv vagy személy bocsátotta ki azokat. Bizonyítási célból a bennük foglalt adatok pontosságát is vélelmezik. Az aláírással ellátott magánokirat szintén teljes értékűen bizonyítja, hogy az aláíró személy állításait tartalmazza. A magánokiratok pontosságát a bíróság mindig szabadon mérlegelheti.

2.7 Van-e kötelezően előírt bizonyítási mód egyes tények bizonyítására?

Az osztrák polgári perrendtartás nem ír elő kötelező bizonyítási eszközöket az egyes esetekre. A perérték nem befolyásolja az alkalmazható bizonyítási módot.

2.8 Kötelezi-e a jog a tanúkat a vallomástételre?

A tanúknak kötelező megjelenniük a bíróság előtt, kötelező vallomást tenniük, és felkérésre kötelesek esküt tenni. Ha a szabályszerűen idézett tanú megfelelő ok nélkül mulasztja el a kihallgatást, a bíróság először közigazgatási bírsággal sújta, majd, ha a tanú második alkalommal sem jelenik meg, az elővezetését rendeli el. Ha a tanú indoklás nélkül, vagy jogszerűtlen indokra hivatkozva tagadja meg a vallomástételt, kényszeríteni lehet a tanúvallomás megtételére. A bíróság előtt tett hamis vallomás büntetőeljárást von maga után.

2.9 Milyen esetben tagadhatják meg a vallomástételt?

Amennyiben fennállnak a vallomástétel megtagadásának feltételei (a polgári perrendtartás 321. szakasza), a tanú egy vagy több kérdésre megtagadhatja a válaszadást. Teljes egészében azonban nem mentesülhet a vallomástételi kötelezettség alól. A vallomástétel a következő okokra hivatkozva tagadható meg: a vallomás botrányt okozna, bűncselekménnyel vádolná vagy közvetlen anyagi veszteséggel sújtaná a tanút vagy egy hozzá közel álló személyt, az állam által elismert titoktartási kötelezettséget sértene, művészi vagy üzleti titkot fedne fel, vagy a törvény által titkosnak minősített szavazati jog sérelmével járna. A kihallgatás előtt a bíróságnak tájékoztatnia kell a tanút a vallomástétel megtagadásának ezen feltételeiről. Ha a tanú úgy dönt, hogy él a lehetőséggel, meg kell jelölnie a vallomástétel megtagadásának okát.

2.10 Alkalmazható-e szankció a tanúskodást megtagadó személlyel szemben, illetőleg a személy kényszeríthető-e a vallomástételre?

A bíróságnak kell eldöntenie, hogy a tanú jogosan tagadta-e meg a vallomástételt. Ha a tanú nem jelölt meg okot, vagy a megjelölt ok nem jogszerű, a tanú kényszeríthető a vallomástételre (a végrehajtásról szóló törvénykönyv (*Exekutionsordnung*) 354. szakasza). A tanú tanúvallomásra kényszerítésének eszköze bírság vagy – korlátozott mértékben – fogvatartás lehet, a tanú továbbá köteles megtéríteni a vallomástétel jogtalan megtagadásával a feleknek okozott kárt.

2.11 Van-e olyan személy, akitől nem szerezhető be tanúvallomás?

Tanúként nem hallgathatók ki olyan személyek, akik nem (voltak) képesek észlelni a bizonyítandó tényeket, vagy előadni, hogy mit észleltek. Ezen személyek esetében a vallomástétel „abszolút” fizikai akadályba ütközik (a polgári perrendtartás 320. szakaszának (1) bekezdése). Kiskorúak vagy szellemileg sérült személyek esetében a bíróságnak eseti alapon kell eldöntenie, hogy kihallgathatók-e tanúként. Létezik háromféle „relatív” vallomástételi akadály is (a polgári perrendtartás 320. szakaszának (2)–(4) bekezdése): egyházi személyek nem adhatnak ki olyan adatokat, amelyek gyónási titkot vagy más hivatásbeli titkot képeznek, az állami tisztviselők nem adhatnak ki szakmai titkot, ha a titoktartási kötelezettség alól nem kaptak felmentést, és nem kötelezhetők vallomástételre a közvetítők sem azon információk tekintetében, amelyeket rájuk bízta vagy amelyekre más módon tettek szert a közvetítői eljárás során.

2.12 Mi a bíró és a felek szerepe a tanú kihallgatásában? Milyen feltételekkel tehető tanúvallomás videokonferencia útján vagy egyéb technikai eszközök segítségével?

A bíróság feladata, hogy megfelelő kérdéseket tegyen fel a tanúnak a vallomása által bizonyítandó tényekkel és az azokról való tudomásszerzésének körülményeivel kapcsolatban. A felek részt vehetnek a tanúkihallgatáson, és a bíróság beleegyezésével kérdéseket tehetnek fel a tanúnak, tisztázandó vagy kiegészítendő a vallomást. A nem megfelelő kérdéseket a bíró elutasíthatja. A tanú vallomásának lényegét, vagy szükség esetén az egészét szó szerint rögzíteni kell. A kép- és hangfelvétel eszközök, valamint az általuk rögzített adatok általában közvetett bizonyítéknak minősülnek. Közvetett bizonyítékok a bíróság által érzékszervi úton észlelt jellemzők vagy körülmények. A bizonyításfelvételi eljárás közvetlenségének alapelve miatt azonban ilyen bizonyíték csak akkor vehető figyelembe, ha közvetlen bizonyíték (pl. tanú) nem áll rendelkezésre. Elvileg lehetséges a tanúk videotechnológia használatával történő kihallgatása, és szemben a tanúk meghallgatásával indokolt ennek használata a bíróságok közötti kölcsönös jogsegély kérelmek teljesítésekor az eljárás

pergazdaságossága okokból történő lerövidítése érdekében. 2011 óta valamennyi bíróság rendelkezik a videokonferenciák lefolytatásához szükséges felszerelésekkel.

3 A bizonyítékok értékelése

3.1 Ha az egyik fél nem jogszerűen szerezte be a bizonyítékokat, vonatkozik-e valamilyen korlátozás a bíróságra az ítélethozatallal kapcsolatban?

Amennyiben valamely fél egy bizonyíték megszerzése érdekében szerződéses kötelezettséget szeg meg, megsérti a magánjog valamely szabályát, vagy vét az elfogadott erkölcsi normák ellen, a bíróság elfogadhatja és figyelembe veheti ugyan az így szerzett bizonyítékot, de az adott fél köteles megtéríteni az általa okozott kárt. Amennyiben a bizonyíték megszerzése céljából a fél valamely, az alkotmányban lefektetett alapvető jogok és szabadságjogok védelmét szolgáló büntetőjogi rendelkezést sért meg (pl. testi sérülést okoz, emberrablást hajít végre vagy tanút vallomástételre kényszerít), az így szerzett bizonyíték nem terjeszthető elő, és azt a bíróság nem veheti figyelembe. Ha kétséges, hogy bűncselekmény történt, a bíróság a büntetőeljárás végét jelentő jogerős döntés meghozataláig felfüggesztheti a polgári peres eljárást. Ha a bizonyíték megszerzése során elkövetett bűncselekmény nem érinti az alkotmányos alap- és szabadságjogokat, a fél büntetőjogilag felelős lesz a cselekményeiért, de a megszerzett bizonyítékot a bíróság elfogadhatja. Csak azok az illegálisan szerzett bizonyítékok nem fogadhatóak el, amelyek hátrányosan befolyásolják a bíróságot az igazság kiderítésében, és ily módon aláássák annak biztosítékát, hogy a bíróság valós és pontos határozatot hozzon.

3.2 Ha félként veszek részt az ügyben, bizonyítéknak számít-e a nyilatkozatom?

A perben álló felek tanúvallomása is bizonyítási eszköznek minősül. A tanúkhöz hasonlóan az eljárás során a felek is kötelesek megjelenni a bíróság előtt, vallomást tenni és esküt tenni. A feleket azonban nem lehet arra kényszeríteni, hogy a bíróságon megjelenjenek vagy tanúvallomást tegyenek. A felek indokolatlan távolmaradását vagy a vallomástétel megtagadását a bíróság kellő gonddal, az összes körülmény figyelembe vételével értékeli. A felek csak apasági vagy válóperes eljárásban kényszeríthetők a bíróság előtti megjelenésre. A tanúkkal ellentétben, ha a peres felek egyike sérti meg az igazmondás kötelezettségét, az nem minősül bűncselekménynek, kivéve, ha a hamis tanúzásra eskü alatt került sor. A felek meghallgatását a bíróság saját maga indítványozhatja.

Utolsó frissítés: 02/06/2018

Ennek a lapnak a különböző nyelvi változatait az Európai Igazságügyi Hálózat tagállami kapcsolattartói tartják fenn. Az Európai Bizottság szolgálata készíti el a fordításokat a többi nyelvre. Előfordulhat, hogy az eredeti dokumentumon az illetékes tagállami hatóság által végzett változtatásokat a fordítások még nem tükrözik. Sem az Európai Igazságügyi Hálózat, sem a Bizottság nem vállal semmilyen felelősséget, illetve kötelezettséget az e dokumentumban közzétett vagy hivatkozott információk és adatok tekintetében. Az ezen oldalért felelős tagállam szerzői jogi szabályait a Jogi nyilatkozatban tekintheti meg.